

“तद्यथा ह वै सूतग्रामण्यः । एवं कृन्दांसि । तेष्वसावा-
दित्यो बृहतीरभ्यूढः [४] । सतोबृहतीषु सुवते सतो बृहन् ।
प्रजया पशुभिरसानीत्येव” इति । ‘सूतः’ रथपः, ‘ग्रामण्यः’
ग्रामनिर्वाहकः, तत्र, लोके ‘यथा’, ‘सूतग्रामण्यः’, तथा गाय-
त्र्यादीनि ‘कृन्दांसि’, प्रवर्त्तन्ते, सूतेषु मध्ये रथस्वामित्वं यः
अङ्गीकरोति स एव सूतो रथं प्रवर्त्तयतीति, ग्रामणीषु मध्ये
यो राजत्वमङ्गीकरोति स एव ग्रामं नयति । ‘एवम्’, अत्रापि
‘असावादित्यः’, ‘तेषु’ कृन्दःसु, मध्ये ‘बृहती’च्छन्दोयुक्ता
च्छचः ‘अभ्यूढः’, अङ्गीकृतवान्, तस्मात् कारणात् ‘सतः’ ‘बृहती’-
नामककृन्दोयुक्तास्वृक्षु स्तोत्रं कुर्युः; तेषां स्तोत्राणां प्रत्येकम-
यमभिप्रायः । अतः सन्मार्गवर्त्तिनः पुरुषाः ‘बृहन्’ अधिकाः ।
‘सतोबृहन्’, प्रजया च पशुभिश्चाहं सतो बृहन्, ‘असानि’
भवानि, ‘इत्येव’, स्तोतारः प्रवर्त्तन्ते ॥

तास्वृक्षु गानकाले कञ्चिद्विशेषं विधत्ते । “व्यतिषक्ताभिः
सुवते । व्यतिषक्तं वै क्षत्रं विशा । विश्वैर्वैनं क्षत्रेण व्यतिषजति”
इति । याः सतोबृहत्य च्छचः, ताश्चकृन्दोऽन्तरयुक्ताभिर्छग्भिः
‘व्यतिषक्ताः’, कार्य्याः । च्छगेका सतोबृहती, च्छगन्तरमन्यच्छ-
न्दोयुक्तम्; पुनरपि सतोबृहती पुनरपि कृन्दोऽन्तरमित्येवं
व्यतिषङ्गः, तादृशीषु च्छक्षु स्तुतिं कुर्युः । ‘क्षत्रं’ क्षत्रजातिः,
‘विशा’ वैश्यजात्या, ‘व्यतिषक्तं’ मिश्रीभूय वर्त्तते । प्रजाभ्यः करं
गृहीत्वा क्षत्रियो राज्यं करोति, एवं सति व्यतिषक्तस्तोत्रेण
‘एनं’ यजमानं, ‘विशा’, ‘क्षत्रेण’, ‘व्यतिषजति’ मिश्रयति ।